

Sygn. akt I KS 10/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Edyta Demiańczuk - Komoń

w sprawie **J. W.**

oskarżonej o przestępstwo skarbowe z art. 65 § 1 i 3 k.k.s. i in.

po rozpoznaniu w dniu 15 marca 2022 r. w Izbie Karnej na posiedzeniu

skargi na wyrok kasatoryjny Sądu Okręgowego w P. z dnia 27 października 2021 r., sygn. akt XVII Ka (...),

uchylający wyrok Sądu Rejonowego w L. z dnia 8 czerwca 2021 r., sygn. akt II K (...),

na podstawie art. 539e § 2 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s.

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

J. W. została oskarżona o to, że:

1. w dniu 21.11.2019 r., w L. przy ul. K., przechowywała wyroby akcyzowe w postaci 18 420 sztuk papierosów różnych marek w 921 paczkach nieoznaczonych

polskimi znakami akcyzy oraz tytoń do palenia w 429 workach plastikowych o łącznej wadze 45,83 kg, a także 20,08 kg tytoniu do palenia luzem w worku jutowym, również nieoznaczonego polskimi znakami akcyzy, stanowiącego przedmiot czynu zabronionego z art. 63 § 6 i 1 k.k.s., tj. wyroby akcyzowe wydane po zakończeniu procedury zawieszenia poboru akcyzy bez ich uprzedniego oznaczenia znakami akcyzy, przez co naraziła na uszczuplenie podatek akcyzowy, przy czym jego kwota wynosiła 71 684,00 zł, tj. o przestępstwo skarbowe z art. 65 § 1 i 3 k.k.s.;

2. w dniu 21.11.2019 r. w L. przy ul. K. przechowywała wyroby akcyzowe w postaci 30 100 sztuk papierosów różnych marek w 1505 paczkach oznaczonych banderolami Republiki Białorusi pochodzące z czynów zabronionych, na których ciążył podatek akcyzowy w kwocie 27 288,00 zł, podatek VAT w kwocie 6 745,00 zł oraz należność celna w kwocie 745,00 zł, które stanowiły przedmiot czynu zabronionego określonego w art. 63 § 6 i § 1 k.k.s. w zb. z art. 86 § 4 k.k.s. w zb. z art. 54 § 3 k.k.s. w zw. z art. 7 § 1 k.k.s., tj. o przestępstwo skarbowe z art. 65 § 1 i 3 k.k.s. w zb. z art. 91 § 4 k.k.s. w zb. z art. 54 § 3 k.k.s. w zw. z art. 7 § 1 k.k.s.

Sąd Rejonowy w L., wyrokiem z dnia 8 czerwca 2021 r., sygn. akt II K (...), uniewinnił oskarżoną od zarzucanych jej czynów.

Apelacje w sprawie, obie na niekorzyść oskarżonej, wywiedli: Naczelnik (...) Urzędu Celno - Skarbowego w P. oraz Prokurator Rejonowy w L. Apelacja pierwszego z tych podmiotów została pozostawiona bez rozpoznania.

Sąd Okręgowy w P., wyrokiem z dnia 27 października 2021 r., sygn. akt XVII Ka (...), wydanym na skutek apelacji prokuratora uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w L. do ponownego rozpoznania.

Ze skargą na wyrok kasatoryjny wystąpił obrońca oskarżonej. Skarżący zarzucił obrazę przepisów postępowania, tj. art. 437 § 2 k.p.k. poprzez uchylenie orzeczenia Sądu I instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w L. do ponownego rozpoznania, chociaż zebrane dowody były kompletne, a właściwe przepisy kodeksu postępowania karnego nie stały na przeszkodzie do wydania orzeczenia merytorycznego w sytuacji, gdy zastrzeżenia Sądu odwoławczego wyeksponowane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie mają wpływu na ustalenie ustawowych znamion zarzucanych oskarżonej występku.

Podnosząc powyższe skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu odwoławczego w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga obrońcy oskarżonego okazała się uzasadniona, choć nie wszystkie argumenty podniesione na jej poparcie zasługiwały na uwzględnienie.

Sąd Najwyższy wielokrotnie zwracał uwagę, że obowiązujące aktualnie, tj. od 1 lipca 2015 r. przepisy procedury karnej (art. 437 § 1 i 2 k.p.k.), stosowane w postępowaniu karno-skarbowym odpowiednio, poprzez odesłanie z art. 113 § 1 k.k.s., ustanawiają regułę, że sąd odwoławczy, po rozpoznaniu sprawy wydaje orzeczenie merytoryczne (utrzymujące w mocy zaskarżone orzeczenie lub zmieniające zaskarżone orzeczenie), a nie orzeczenie kasatoryjne (uchylające zaskarżone orzeczenie i przekazujące sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania). Możliwość wydania przez sąd odwoławczy orzeczenia o charakterze kasatoryjnym stanowi wyjątek, uzasadniony bądź procesowymi ograniczeniami swobody orzekania sądu odwoławczego, bądź też zaistnieniem takich rażących uchybień w procedowaniu sądu pierwszej instancji, które wręcz dyskwalifikują postępowanie przed sądem a quo jako podstawy rozstrzygnięcia kwestii odpowiedzialności karnej oskarżonego (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 3/19, OSNKW 2019, z. 6, poz. 31).

Z powyższymi uregulowaniami koresponduje również przepis art. 452 § 2 k.p.k. wprowadzający zasadę, że sąd odwoławczy sam przeprowadza dowody, nie uchyla zaś – w celu ich przeprowadzenia – zaskarżonego wyroku przekazując sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania (zob. D. Świecki, Postępowanie odwoławcze w sprawach karnych. Komentarz i orzecznictwo. Warszawa 2018, s. 348; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 grudnia 2018 r., IV KS 29/18; z dnia 4 lipca 2019 r., V KS 18/19).

Takie ukształtowanie pozycji i zadań sądu odwoławczego powiązane z przyznaniem mu szerokich uprawnień w sferze postępowania dowodowego uzasadnione było potrzebą ograniczenia liczby wyroków kasatoryjnych do tych sytuacji, w których przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi *meriti*

było niezbędne dla realizacji celów postępowania karnego (por. również postanowienie SN z 26.01.2021 r., IV KS 1/21).

Uregulowania w zakresie możliwości wydania wyroku kasatoryjnego ograniczają jednocześnie zakres kognicji Sądu Najwyższego rozpatrującego skargę opartą na przepisach rozdziału 55a Kodeksu postępowania karnego. Zadaniem Sądu Najwyższego jest wyłącznie skontrolowanie, czy zachodzi tzw. bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 k.p.k., albo czy sąd odwoławczy uchylił wyrok mimo braku formalnej przeszkody, określonej w art. 454 k.p.k. do wydania wyroku zmieniającego oraz czy jest konieczne przeprowadzenie w całości przewodu sądowego (art. 437 § 2 *in fine* k.p.k.).

Sąd odwoławczy stanął na stanowisku, że przeprowadzona przez Sąd I instancji ocena dowodów nie spełnia wyżej wskazanych kryteriów prawidłowej oceny, nie została bowiem poprzedzona ujawnieniem całokształtu okoliczności sprawy, a uniewinnienie oskarżonej było przedwczesne. Nie wykorzystano bowiem istniejących możliwości dowodowych w celu wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy. Sąd I instancji uznał, że oświadczenia oskarżonej, w których przyznaje się ona do zarzucanych jej czynów nie stanowią koronnego dowodu w sprawie. Jednocześnie Sąd ten odmówił przeprowadzenia innych dowodów, mogących przyczynić się do wyjaśnienia stanu faktycznego sprawy. Jest to szczególnie istotne wobec sprzecznych oświadczeń oskarżonej. Podczas pierwszego przesłuchania w postępowaniu przygotowawczym Janina Wojciechowska przyznała się do zarzucanych jej czynów, natomiast na rozprawie przed Sądem nie podtrzymała tych wyjaśnień i nie przyznając się do zarzutów wskazała, że zabezpieczone papierosy i tytoń należały do jej syna. Tak nagła zmiana postawy oskarżonej powinna skłonić Sąd do przeprowadzenia postępowania dowodowego w sposób szczególnie wnikliwy i drobiazgowy w celu właściwego wyjaśnienia okoliczności sprawy, umożliwiającego prawidłową ocenę wyjaśnień oskarżonej i stwierdzenie w jakiej części wyjaśnienia te zasługują na wiarę.

Oceniając stanowisko Sądu Rejonowego, że oskarżona mogła przyznawać się do winy wyłącznie na tej podstawie, że papierosy i tytoń znaleziono w domu, w którym ona mieszka, Sąd Okręgowy zauważył przy tym, że oskarżona nie

ograniczyła się do oświadczenia, iż przyznaje się do zarzutów, ale wskazała w wyjaśnieniach, że wszystkie znalezione papierosy i tytoń należą do niej. Nie ustalono przy tym do kogo należy nieruchomości i kto w niej stale zamieszkuje. Ustalenia wymagało również także gdzie dokładnie towar objęty zarzutami został znaleziony i kto dysponował danymi pomieszczeniami. O ile w przypadku gotówki zostało to dokładnie opisane w protokole przeszukania ze wskazaniem szafy w pokoju oskarżonej, takiej precyzji zabrakło co do położenia papierosów i tytoniu. Należało zatem podjąć próbę uzyskania bardziej precyzyjnych informacji poprzez przesłuchanie funkcjonariuszy, którzy dokonywali przeszukania.

W ocenie Sądu Okręgowego Sąd I instancji przedwcześnie uznał wiarygodność wyjaśnień oskarżonej - jedynie na tej podstawie, że działalność gospodarcza, w ramach której prowadzony był sklep, formalnie była zarejestrowana na jej syna. Należy przy tym zauważyć, że oskarżona była już uprzednio karana za przestępstwo z art. 65 § 3 k.k.s., co może rzutować na ocenę przyjętej przez nią linii obrony. Sąd odwoławczy zalecił Sądowi I instancji, aby ten zapoznał się z aktami wskazanej sprawy; ustalił czy oskarżona była karana za podobne czyny stanowiące wykroczenia z art. 65 § 4 k.k.s., ewentualnie zapoznać się z aktami takich spraw. Weryfikacja oświadczeń oskarżonej powinna również zostać poprzedzona przesłuchaniem M. W. i J. W.. Dodatkowo Sąd odwoławczy zauważył, że fakt prowadzenia sklepu T. przez J. W. i wniosek, że to on organizuje towar do tego sklepu sam w sobie nie wyłącza odpowiedzialności oskarżonej, albowiem znamię przechowywania wyrobu akcyzowego, o którym mowa w art. 65 § 1 k.k.s., oznacza przetrzymanie na żądanie czy za zgodą innej osoby, z jednoczesnym obowiązkiem zwrotu.

Reasumując powyższe rozważania Sąd Okręgowy uznał, że postępowanie dowodowe w przedmiotowej sprawie zostało przeprowadzone w sposób niezwykle skrótowy, bez wykorzystania dostępnych dowodów w celu wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy, co osłabia zaufanie do przeprowadzonej oceny i poczynionych na jej podstawie ustaleń faktycznych, skutkujących uniewinnieniem oskarżonej od postawionych jej zarzutów. Wobec istotnych braków w postępowaniu dowodowym i niewyjaśnienia całokształtu okoliczności sprawy, nie było w ocenie

Sądu odwoławczego możliwe jednoznaczne wypowiedzenie się co do zasadności podniesionego w apelacji zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych.

Dokonując takiej oceny trafności rozstrzygnięcia Sądu I instancji Sąd odwoławczy stanął na stanowisku, że w sprawie zaktualizowała się przesłanka wynikająca z art. 437 § 2 k.p.k., tj. konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości „w celu przeprowadzenia wskazanych dowodów i wyjaśnienia całokształtu okoliczności sprawy, które pozwolą na prawidłowe zweryfikowanie wyjaśnień oskarżonej i poczynienie prawidłowych ustaleń faktycznych w kontekście stawianych jej zarzutów”.

Przywołanie motywów wyroku kasatoryjnego *in extenso* było konieczne o tyle, że Sąd odwoławczy z jednej strony zdawał się mieć ukształtowany w określonym kierunku pogląd na treść zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i ewentualną odpowiedzialność karno-skarbową oskarżonej. Z drugiej strony – niejako chcąc dowodowego potwierdzenia zajętego stanowiska – nakazał Sądowi Rejonowemu dokonanie nie tylko ponownej oceny zgromadzonych już dowodów, ale obszernego uzupełnienia materiału dowodowego. To zaś przeczy stanowisku, jakoby w sprawie zachodziła konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości, o której mowa w art. 437 § 2 zdanie drugie *in fine* k.p.k. Sąd Najwyższy – wyjaśniając zakres przedmiotowy tej przesłanki uchylenia przez sąd odwoławczy zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania – stwierdził, że zachodzi ona wówczas, gdy orzekający sąd pierwszej instancji naruszył przepisy prawa procesowego, co skutkowało, w realiach sprawy, nierzetelnością prowadzonego postępowania sądowego, uzasadniającą potrzebę powtórzenia (przeprowadzenia na nowo) wszystkich czynności procesowych składających się na przewód sądowy w sądzie pierwszej instancji (zob. uchwałę SN z 22.05.2019 r., I KZP 3/19, OSNKW 2019, nr 6, poz. 31). Konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego, względnie potrzeba dokonania ponownej, spełniającej wymogi art. 7 k.p.k., oceny dowodów już zgromadzonych nie mieści się w ustawowych podstawach orzeczenia kasatoryjnego, w znaczeniu wynikającym z art. 437 § 2 zdanie drugie *in fine* k.p.k., bez względu na rangę tych dowodów i ich znaczenie dla wyniku postępowania.

Stwierdzenie, że w sprawie doszło do naruszenia ostatniego z wyżej wymienionych przepisów okazało się wystarczające do uwzględnienia wniesionej w sprawie skargi.

Odnosząc się natomiast do dalszej – zaprezentowanej w uzasadnieniu skargi – argumentacji skarżącego, nawiązującej szczegółowo do zgromadzonego, jak i dalszego, mającego potencjalne znaczenie dla sprawy, materiału dowodowego, na który wskazał Sąd Okręgowy, należało przypomnieć, że Sąd Najwyższy z uwagi na prawne uwarunkowania rozwiązania konstrukcji skargi na orzeczenie sądu odwoławczego nie jest uprawniony do oceny prawidłowości kontroli odwoławczej, tak jak czyni to na potrzeby kasacji. Może jedynie ocenić, czy sąd drugiej instancji wyczerpał dostępne mu środki by zweryfikować, czy orzeczenie uniewinniające lub umarzające jest zasadne. Przepis art. 539a § 3 k.p.k. nie przyznaje natomiast Sądowi Najwyższemu kompetencji do dokonywania oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego (zob. np. postanowienia SN: z 12.01.2022 r., IV KS 64/21; z 11.06.2021 r., III KS 1/21).

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy dokona ponownej oceny kompletności podstawy dowodowo-faktycznej sprawy, rozważając przy tym ewentualną potrzebę poszerzenia materiału dowodowego w kierunku zaproponowanym w pisemnym uzasadnieniu uchylonego wyroku. Będzie miał przy tym na uwadze, że na obecnym etapie postępowania zarówno obowiązek gromadzenia, jak i trafnej oceny całokształtu przeprowadzonych dowodów – w płaszczyźnie zarzutów podniesionych w apelacji prokuratorskiej – ciąży wyłącznie na Sądzie odwoławczym.

Z tych wszystkich względów należało orzec jak w części dyspozytywnej wyroku.